
UTDANNINGSMELDING FOR DET SAMFUNNSVITENSKAPELIGE FAKULTET FOR STUDIEÅRET 2005/2006

Ny styrings- og ledelsesstruktur – konsekvenser for utdanningsvirksomheten

Fra og med 01.08.2005 ble det innført ny styrings- og ledelsesstruktur ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet som har fått konsekvenser for organisering og ledelse av virksomheten på utdanningsfeltet. Endringene hadde sammenheng med overgang fra valgte instituttstyrere til ansatte instituttledere som har fått utvidete fullmakter i forhold til tidligere. Fakultetsstyrets overordnede ansvar for hele virksomheten videreføres. De tidligere kollegiale underutvalgene (undervisningsutvalg og forskningsutvalg) er derimot falt bort og det faglige ansvaret på disse områdene er delegert til dekanus, prodekan og prodekan for utdanning. I tillegg er det opprettet tre ulike drøftingsfora / rådgivende organ; *instituttlederforum, forum for forskerutdanning og studentforum*.

På det administrative området har det funnet sted en omstilling som har resultert i et tettere samarbeid mellom enhetene, siktemålet med dette er en bedret informasjonsflyt og mer effektiv saksbehandling.

Erfaringene viser at utdanningsvirksomheten er blitt sterkere forankret i fakultets- og instituttledelsen ved at sentrale saker på utdanningsområdet blir gjenstand for grundige drøftinger i instituttlederforum som har møter hver 14. dag. Eksempel på saker av felles interesse for hele fakultetet er: tiltak for å bedre gjennomstrømningen på mastergradsnivå, kriterier som skal vektlegges ved dimensjonering av studietilbud, kvalitetssikringsystemet på utdanningssiden, kvalitetssikringsrutiner i forhold til forskerutdanningen, programsensorordningen, fakultetets arbeid med internasjonalisering og satsing på lærerutdanning.

Instituttlederforum er imidlertid et uformelt drøftingsorgan. Utfordringen har derfor vært å sørge for god informasjon og bredt engasjement omkring de spørsmålene som her blir drøftet i hele fagmiljøet. Instituttlederne må derfor følge opp med informasjon og lokale drøftinger i instituttrådet, på stabsmøter og instituttseminar. Den interne organiseringen varierer, de fleste har oppnevnt en ansvarlig for utdanningsvirksomheten og i enkelte tilfeller er det også opprettet et eget undervisningsutvalg. En annen utfordring ligger i å sørge for at studentene blir hørt i alle saker av betydning for studentene. Dette ivaretas ved at studentene er representert i instituttrådet og for enkelte institutt sitt vedkommende også i et undervisningsutvalg. I tillegg gjelder at det er instituttleders ansvar å informere og konsultere representanter for fagutvalgene i viktige studiesaker.

Studentrepresentantene har i flere sammenhenger gitt uttrykk for at de er svært fornøyd med det nye *studentforum*, der tre representanter fra studentene og tre representanter for fakultetsledelsen møtes til drøftinger om utdanningssaker 2-3 ganger hvert semester. Variasjonene mellom instituttene når det gjelder å ivareta studentenes rett til å bli hørt, har vært et tema som er tatt opp flere ganger.

Forum for forskerutdanningen er et rådgivende organ for dekanus og fakultetsstyret. Forumet tar stilling til faglige rammer, viktige prioriteringer og opplegg for kvalitetssikring og kvalitetsutvikling. Forumet gir råd i spørsmål om opptak av kandidater til programmet og i øvrige spørsmål som gjelder fakultetets forskerutdanning.

Studietilbudet ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet

Studieprogram

Høsten 2005 ble følgende nye studieprogram på lavere grad opprettet:

- Bachelorprogram i journalistikk
- Bachelorprogram i film/TV
- Årsstudium i informasjonsvitenskap
- Årsstudium i medievitenskap
- Årsstudium i samfunnsøkonomi
- Årsstudium i utviklingsstudier

Fra høsten 2005 ble det tverrfakultære profesjonsstudiet i IKT omgjort til et tverrfakultært bachelorprogram, bachelorprogrammet i kommunikasjonsteknologi og nye medier ble omdøpt til bachelorprogram i nye medier og gikk over fra å være et tverrfakultært til et tverrfaglig studieprogram.

I tillegg til studieprogrammene fakultetet administrerer, deltar fagmiljøene i en rekke tverrfakultære studieprogram ved de andre fakultetene.

Lærerutdanning

Satsingen på lærerutdanning er i tråd med sentrale vedtak konsentrert om påbyggingsstudiet ved vårt fakultet. På lengre sikt vil SV-fakultetet også kunne være bidragsytere til integrerte løp. Fra 01.01.2006 ble det ansatt en ny fagdidaktiker med bakgrunn i geografi slik at vi nå dekker skolefagene samfunnskunnskap og geografi. Fakultetet ønsker å styrke lærerutdanningen innen informasjons- og medievitenskap. I påvente av en ny stilling på dette fagfeltet er det nylig ansatt timelærere slik at tilbudet fra og med høsten 2006 også omfatter informasjonsvitenskap/informatikk. Det foreligger planer for hvordan kompetansen på disse feltene kan bygges opp ved de øvrige fagmiljøene.

PhD-kurs

Opplæringsdelen for doktorgradskandidatene ved SV-fakultetet skal inneholde aktiviteter svarende til minst 30 studiepoeng (for økonomene 60 studiepoeng), og skal bestå av følgende obligatoriske komponenter:

- Vitenskapsteori og etikk (10 studiepoeng), i samarbeid med Senter for vitenskapsteori
- Metode, 5-10 studiepoeng
- Faglig teori, 5-10 studiepoeng
- Faglig formidling, 3 studiepoeng

Kandidatene kan ta forskerutdanningskurs ved UiB eller ved andre institusjoner som tilbyr forskerutdanningskurs, i Norge eller i utlandet. I fag der det ikke foreligger egnet kurstilbud, kan individuelt lesepensum godkjennes som del av opplæringen. Dette illustrerer at kurstilbudet i doktorgradsutdanningene ikke er omfattet av de samme kvalitetssikringssystemene som den øvrige utdanningsvirksomheten. Forskerskolen ved fakultetet tar sikte på å tilby felles kurs som kan inngå i doktorgradsutdanningen til kandidater fra flere fagområder. Flere av instituttene har også samarbeidsavtaler med andre universiteter og NHH som gir kandidatene adgang til kurs. I studieåret 2005/2006 har det vært avholdt fem interne doktorgradskurs. I tillegg til forskerutdanningskursene arrangerer fakultetet oppstartseminar vår og høst for nye kandidater samt midtveisseminar om høsten med fokus på skriving for kandidater som har 1 til 1 ½ år igjen av utdanningen.

Fakultetets emnetilbud

Etter tre år med kvalitetsreformen har flere fagmiljø valgt å foreta en kritisk gjennomgang av emneporteføljen. Dette skjer dels som en konsekvens av studentevalueringer, programsensorrappporter eller på bakgrunn av generelle ressursmessige vurderinger. I noen tilfeller har også endringer i sammensetning av den vitenskapelige stab fremskyndet dette arbeidet.

I forbindelse med satsningen på å få økt gjennomstrømning på masterprogrammene har alle instituttene foretatt en kritisk gjennomgang av struktur og emneportefølje på masterstudiet, der oppmerksomheten i særlig grad har vært rettet mot sammenhengen mellom kursdel og oppgavedel.

Førstesemesteret

Den største utfordringen når det gjelder førstesemesterstudiet består i å få til en god organisering av seminarvarianten av ex.phil i kombinasjon med så mye som ti ulike innføringsemner. Parallellforskjøvet undervisning fra midten av undervisningssemesteret på ex.phil har medført vansker med å timeplanlegge andre førstesemesteremner ved SV-fakultetet. I kombinasjon med dårlig tilgang på store undervisningslokaler ga dette uheldige utslag høsten 2005. Studenter på en del bachelorprogram fikk forelesninger rett etter hverandre på samme dag i lokaler som lå til dels langt fra av hverandre. I enkelte tverrfakultære studieprogram er det valgfritt hvilken ex.phil-variant studentene skal følge, noe som gjør det vanskelig å dimensjonere behovet for seminarundervisning.

Fakultetet er i dialog med filosofisk institutt vedrørende organiseringen av førstesemesterstudiet. Fra og med høsten 2006 er undervisningsopplegget på ex.phil justert med sikte på å utnytte timeplanen bedre. Det er et mål for fakultetet at førstesemesterstudentene skal ha en mest mulig tilrettelagt, gruppebasert organisering. Fakultetet vil derfor arbeide for at den faglig sett best egnede fakultetsvarianten studieplanfestes. Disse tiltakene vil bedre arbeidssituasjonen for studentene i førstesemesterstudiet, gi økt kullfølelse og bedre læringsmiljø. Mangelen på store

undervisningslokaler er imidlertid en vedvarende utfordring.

Midlertidig dispensasjonsordning vedrørende antall innføringsemner i en bachelorgrad

Våren 2006 viste det seg at et betydelig antall studenter, av ulike og plausible grunner, hadde tatt eksamen i flere innføringsemner enn det reglementet ved UiB åpner for. Innføringsemnene har gjerne blitt oppfattet som 'forkunnskapskrav' før videre fagstudier. I overgangen til Kvalitetsreformen er det trolig gitt ulik informasjon om forventningene til førstesemesteret. Det var derfor fakultetsledelsens holdning at studentene ikke kan lastes for den situasjonen de er havnet i. For å løse situasjonen vedtok fakultetsstyret en tidsbegrenset dispensasjon for maksimumskravet på 30 studiepoeng innføringsemner inklusive ex.phil i en bachelorgrad til og med våren 2006. Dette betyr at studenter som innen dette tidsrom har avlagt eksamen i overflødig antall innføringsemner/ex.fac vil få uttelling for dette som frie studiepoeng i sin bachelorgrad. Fakultetet ser det imidlertid som ønskelig at kravene skjerpes, slik at studenter i framtiden ikke kan fylle opp sin grad med innføringsemner.

Informasjonskompetanse

Læringsmiljøutvalget ved UiB har bedt fakultetene gjøre greie for i hvilken grad informasjonskompetanse tilbys som en del av studietilbudet i studieprogrammene. Instituttene fremhever betydningen av den gode kontakten med fakultetsbiblioteket særlig når det gjelder opplæring av masterstudenter i litteratursøk og bruk av bibliotektlejningene. På lavere grad er det mer variabelt om og i tilfelle når i studieløpet dette kommer inn, men flere institutter melder at denne type kompetanse søkes innarbeidet også på lavere grad. Fakultetet ser det som ønskelig at arbeidet med å styrke studentenes informasjonskompetanse sees i sammenheng med opplæring i god kildebruk, som et virkemiddel for å forhindre fusk og plagiat. Fakultetet har derfor satt i gang et pilotprosjekt på førstesemesteremnet SV100 høsten 2006. Dette emnet favner storparten av fakultetets førstesemesterstudenter. Her vil alle studenter som deltar på seminaropplegget gjennomgå kursopplegg i informasjonskompetanse, i regi av lærekrefter fra UBBSV.

Studentdata

Samordna opptak studieåret 2005/2006

SV-fakultetet hadde fremdeles økning i antallet primærøkere til studieåret 2005/2006. De nye praktisk-orienterte studieprogrammene innen film/tv og journalistikk (sistnevnte med nærmere 500 primærøkere til 20 studieplasser) sto for mye av økningen. For høstsemesteret 2005 ble det totalt sett gitt tilbud til 1378 søkere, 1054 takket ja. Av disse er 907 søkere (86 %) tatt opp på program og 244 søkere (14 %) på årsstudium. Alle studieprogrammene på fakultetet hadde karaktergrense ved opptaket 2005/2006. Det ble ikke lyst ut studieplasser på restetorget.

Dimensjonering av studietilbudet

Studietilbudene dimensjoneres med utgangspunkt i fakultetets utdanningsstrategi. Her fremgår det at fakultetet skal ha en grunnstamme av disiplinbaserte studieprogram som, sammen med en bredde i studietilbudet, kan imøtekomme samfunnets behov for tilgang til variert samfunnsvitenskapelig kompetanse.

Det er også et strategisk mål for fakultetet å tilby så attraktive studieprogram at søkergrunlaget består av velkvalifiserte og motiverte studenter. Videre er det ønskelig at de ulike studieprogrammene har så jevne opptaksgrenser som mulig ettersom studenter som blir tatt opp på et studieprogram får studierett ved hele fakultetet.

I instituttlederforum og i fakultetsstyret har det dette året vært drøftet hvilke kriterier som bør vektlegges ved fastsettelse av antall studieplasser innenfor fakultetets opptaksrammer, samt kriterier for opprettelse/nedleggelse av studietilbud. Konklusjonen er at fagmiljø med et stort rekrutteringsgrunnlag, god gjennomstrømming og lite frafall av studenter over tid bør prioriteres ved etablering av nye studietilbud. Tilsvarende bør studietilbud som skårer dårlig på disse kriteriene vurderes med tanke på revisjon eller eventuell nedleggelse.

Opptak til master høsten 2005/ våren 2006

Høsten 2005 var det 371 søkere til masterprogrammene på fakultetet, hvorav 176 fikk tilbud og 133 takket ja. Tilsvarende var det våren 2006 171 søkere hvorav 104 fikk tilbud og 85 takket ja.

Internovergang høsten 2005/ våren 2006

Ved UiBs internopptak høstsemesteret 2005 fikk 168 søkere innvilget internovergang til SV-fakultetet, av disse var 78 fakultetsinterne. Vårsemesteret 2006 ble det innvilget 103 søknader om overgang til vårt fakultet. Av disse var 43 studenter fra SV-fakultetet som fikk opptak ved annet program. SV-fakultetet mottar flere studenter fra andre fakulteter enn vi avgir. Gjennom internoverganger mellom studieprogram får studentene anledning til å velge en utdanning som passer bedre for den enkelte. Slike overganger er derfor positivt.

Resultat 2005-2006

Fakultetet har fremdeles en økning i studiepoengproduksjonen, fra 2031 studiepoeng for studieåret 2004/2005 til 2133 studiepoeng studieåret 2005/2006, dette utgjør 87 årsheter mer enn måltallet (2046) for 2006. Studiepoengproduksjonen per student har også en liten oppgang fra forrige studieår, fra 37,8 til 38,3 men dette utgjør et studiepoeng under måltallet (39,3). Det er en fortsatt økning på høyere grad, laveregrad holder seg stabilt. Vi har fortsatt en økning i gjennomsnittlig studenttall, fra 3259 studieåret 2004/2005 til 3335 studenter studieåret 2005/2006. Fakultetet overoppfyller måltallet for studiepoengproduksjonen samtidig som måltallet for studiepoeng per student ikke blir oppfylt. Grunnen til dette er at gjennomsnittlig antall studenter har gått opp, delvis på grunn av internoverganger mellom fakultetene.

Studiepoeng/ studenter

	studiepoeng				studentar			stp/student	
	H2005	V2006	2005/ 2006	Mål 06	H2005	V2006	2005/ 2006	2004 - 2005	2005- 2006
Lågare grad	778	727	1505		2344	1927		42,3	42,3
Høgare grad	255	310	565		1099	999		29,8	32,3
Vidareutdanning	31	32	63		141	161		28,1	25,0
Profesjon									
Sum	1064	1069	2133	2046	3584	3087	3335	37,8	38,3

Det er en økning i antall uteksaminerte kandidater på høyere grad (se tabell under), med 73 flere kandidater på masternivå fra 2004/2005 til 2005/2006. Det er langt færre uteksaminerte cand.polit-kandidater dette studieåret, men vi forventer en oppgang neste studieår, når fristen for utskrivning av denne graden går ut. Fakultetet har det siste året hatt stor oppmerksomhet mot den svake gjennomføringsgraden på masterstudiet. Vi ligger fremdeles langt fra målet om 70% gjennomføring på normert tid (se senere pkt om dette). For kullet som ble tatt opp høsten 2003 er det 43% som har gjennomført (86 studenter) per september 2006.

Kandidater på høyere grad

Kandidater på mastergradsnivå						
V2004	H2004	V2005	2004-05	H2005	V2006	2005-06
Hovedfag	62	68	130	38	44	82
Mastergrad	27	73	100	68	105	173
Sum	89	141	230	106	149	255

Frafall

Tall for vårsemesteret 2006 viser et betydelig frafall av studenter ved opptak, men en god del av dette er studenter som ikke begynner på studiene. Av de 1054 studentene som takket ja til studieplass i fjor høst, var 934 registrert som fremmøtt i høstsemesteret. Av disse studentene var 826 studenter semesterregistrert i vårsemesteret 2006. Dette er altså et lavere tall enn opptaksrammen på 845 som lå til grunn for opptaket til studieåret 2005/2006, men viser at fakultetet har truffet rimelig godt med hensyn til overbooking. Det kan være flere årsaker til at studenter ikke er semesterregistrert. Noen kan ha unnlatt å søke permisjon, andre er inaktive studenter som er i ferd med å miste studierett eller har søkt overgang til andre fakultet. Andelen studenter som faller fra etter ett semester er altså 11,6% og må betegnes som akseptabelt. Det er rimelig å forvente at en liten andel av studentene erfarer at universitetsstudier ikke passer.

Fakultetet vil i løpet av kommende studieår se nærmere på frafalls- og overgangsmønstre for 2003- og 2004-kullene på bachelorprogrammene.

Justeringsamtaler

Som et ledd i oppfølgingsarbeidet ved UiB inviteres alle studenter som i vårsemesteret ligger etter i studieprogresjon med 30 studiepoeng til samtale med studieveileder. Justeringsamtaler er et tiltak for å avverge frafall og hjelpe studenten med å planlegge studieløpet fremover, samt justere utdanningsplanen deretter. I noen tilfeller diskuteres bytte av program som en mulighet, andre viser seg å ha behov for tilbud om ulike former for studiemestringskurs.

Det viser seg likevel at mange av disse studentene ikke lenger er å regne som aktive. Av en opprinnelig liste på 496 studenter (for 3 kull bachelorstudenter) ble det sendt 181 brev med innkalling til samtale med studiekonsulent. De resterende 315 studentene fikk enten forvarsel om avslutning av studierett eller fikk sin studierett terminert direkte, på grunn av at de over lenger tid ikke har vært aktive på et studieprogram.

Internasjonalisering

Studentmobilitet – utreisende studenter og avlagte studiepoeng i utlandet

I perioden 2001 – 2005 har det vært en jevn stigning i studentutvekslingen ved SV-fakultetet, særlig de to siste årene. Antall innreisende studenter steg fra 191 i 2004 til 219 i 2005, en økning på 13 %, mens antall utreisende studenter økte med hele 41 % fra 103 i 2004 til 175 studenter i 2005. Årsrapportene fra 2004 og 2005 viser i tillegg at vårt fakultet har det høyeste antall utvekslingsstudenter av alle fakultetene ved UiB, både blant inn- og utreisende. Tidligere har vi hatt langt flere innreisende enn utreisende studenter, men det siste året er balansen mellom ut- og innreisende studenter blitt bedre.

En slik økning i studentutvekslingen er selvsagt positivt, men gir ikke i seg selv indikasjoner på hvor godt utenlandsoppholdet fungerer. For å finne mål på gjennomføring og hvorvidt vi har nådd målene om tilrettelagte studieopplegg, har vi gjennomgått alle godkjente studieopplegg i utlandet fra 2001 – 2005 i forhold til de studentene som reiste ut i samme periode. Oversikten viser hvor stor andel av studentene som har fått godkjent studier i utlandet, hvor stor andel av disse som har hatt full studieprogresjon og hvorvidt studentene har hatt tilrettelagte studieopplegg.

Med tilrettelagte studieopplegg menes at man har avtaler med fagmiljø man kjenner godt om å tilby et godt faglig supplement/erstatning for egne emner. De fleste har åpnet for at studenter kan ta deler av spesialiseringen sin i utlandet, mens noen fagmiljø legger opp til at studentene skal ta frie studiepoeng som en forlengelse av spesialiseringen.

Av tabellen ser vi at den store økningen i antall utreisende studenter har skjedd på de nye bilaterale avtalene (utenfor Europa) som ble inngått fra 2003 av, mens økningen Erasmus-studenter har vært jevnere. Andelen studenter som oppnår full studiepoengproduksjon på 30 sp pr. semester varierer fra år til år. For 2005 hadde 64% av de utreisende studentene full studiepoengproduksjon under sitt utenlandsopphold, mens i alt 78% fikk godkjent studiepoeng. Dette må betegnes som godt. Det er likevel vel en femdel av de utreisende som vender hjem fra studieopphold utenlands uten å ha avlagt studiepoeng.

De fleste av studentene som reiser ut tar frie studiepoeng, og andelen studenter som har tilrettelagte studieopplegg har vært lav de to siste årene. En av årsakene til dette kan være at det er langt enklere og mer fleksibelt å legge opp til at studenten tar frie studiepoeng utenlands, og studentene står friere i å velge studiested. Det krever mye arbeid å tilby tilrettelagte studietilbud til bachelorprogrammene og kvalitetssikre disse, og det er flere studieprogrammer som fortsatt har utfordringer her.

Studenter deltar også i intensive kurs av kortere varighet enn tre måneder. Disse registreres ikke i statistikken som føres etter departementets retningslinjer om utvekslingsopphold av mer enn tre måneders varighet. Da slike kurs også kan være faglig godt tilrettelagte og gi godt faglig utbytte, hadde det vært ønskelig at deltakelse i større grad ble anerkjent og registrert som en viktig del av internasjonaliseringsarbeidet.

Utreisende studenter (3-12 måneder) og avlagte studiepoeng i utlandet 2002 – 2005

Rapportår	2002	%	2003	%	2004	%	2005	%
Studieår	2001-2002		2002-2003		2003-2004		2004-2005	
Bilaterale avtaler	7		29		53		104	
Godkjente studiepoeng	7	100	17	59	47	89	82	79
Full studieprogresjon	4 av 7	57	16 av 17	94	26 av 47	55	52 av 82	63
Tilrettelagte studier			16 av 17	94	20 av 47	43	23 av 82	28
Erasmus/ Erasmus Link	35		41		45		53	
Godkjente studiepoeng	27	77	33	80	37	82	42	79
Full studieprogresjon	19 av 27	70	22 av 33	67	13 av 37	35	24 av 42	57
Tilrettelagte studier			11 av 33	33	7 av 13	54	6 av 42	14
Individuelle avtaler	16		2		7		7	
Godkjente studiepoeng	15	94	2	100	7	100	4	57
Full studieprogresjon	10 av 15	67	2	100	5 av 7	71	3 av 4	75
Tilrettelagte studier					0		0	
Nordplus	5		13		4		9	
Godkjente studiepoeng	5	100	9	69	2	50	7	78
Full studieprogresjon	5	100	8 av 9	89	0		7	100
Tilrettelagte studier			6 av 9	67	1 av 2	50	6 av 7	86
Totalt alle avtaler	63		85		109		173	
Godkjente studpoeng	54	86	61	72	93	85	135	78
Full studieprogresjon	38 av 54	70	48 av 61	79	44 av 93	47	86 av 135	64
Tilrettelagte studier	Har ikke info		33 av 61	54	28 av 93	30	35 av 135	26

Studentmobilitet – innreisende studenter

En økning i antall innreisende studenter fra 191 i 2004 til 219 i 2005 (13 %) er gode tall for fakultetet, men vi ser en utfordring i forhold til å kunne tilby et mer helhetlig studietilbud for innreisende studenter. Fakultetets engelske emneportefølje varierer mellom fagmiljøene i forhold til hvilke(t) studienivå emner tilbys og i hvilken grad studentene har valgmuligheter begge semestre. Ettårige tematiske emnepakker er et mulig tiltak for å bedre på dette.

Kvalitetssikring og utvikling

Eksamen/vurdering

Ved de fleste studieprogrammene på fakultetet blir det benyttet flere typer vurderingsformer, som innleveringsoppgaver, essays, mappevurdering, muntlig eksamen/presentasjoner, hjemmeeksamen og skoleeksamen. Kombinasjoner av ulike eksamensformer er også vanlig. I noen studieprogram er det likevel en tendens til at samme eksamensform eller kombinasjoner av eksamensformer går igjen i de fleste emnene.

Fusk

Som nevnt i tidligere utdanningsmeldinger har omleggingen av eksamensformene fra hovedsakelig skoleeksamen til innleveringer og mappevurdering også hatt negative

konsekvenser i form av en økning i antall forsøk på fusk. Det omtalte pilotprosjektet med å innlemme informasjonskompetanse i førstesemesteret SV100 høsten 2006 kan bidra til å redusere de sakene som er i gråsonen mellom fusk og misforstått kildebruk- eller henvisning. Fakultetet etterlyser fremdeles klarere retningslinjer for behandling av fuskesaker på institutt- og fakultetsnivå. Det er behov for retningslinjer for hvordan saksbehandlingen skal skje, krav til dokumentasjon, hvilke saker som eventuelt kan avgjøres på institutt/fakultetsnivå og hvilke sanksjoner som da er tillatt. Klagenemndas nåværende veiledning til fagmiljøene er lite egnet i forhold til de nye vurderingsformene og kan resultere i noe ulik praksis med hensyn til hvordan slike saker behandles. Saksgangen er tidkrevende og sanksjonene oppleves i mange tilfeller som milde. Instituttene rapporterer om problemer med manglende iverksetting av sanksjonsvedtak. Alle nivåer ved UiB bør styrke sin innsats i form av forebyggende tiltak mot fusk/plagiering. Dette bør ses i sammenheng med informasjonskompetanse, komme inn tidlig i studiet og gjerne repeteres.

Klage og begrunnelse på karakter

Studentenes adgang til å be om begrunnelse for karakteren ser ikke ut til å begrense omfanget av klagesaker. Instituttene rapporterer om at prosessen rundt klager og begrunnelser tar mye tid. 3-ukers fristen gjør at klageprosessen tar lang tid. Per 01.09.06, en måned før neste eksamensavvikling, er det fremdeles 75 ubehandlede klager fra vårens sensur. Andelen karaktervedtak som blir stående er gjennomgående høy: i 75 % av tilfellene har karakteren blitt stående.

Statistikk over utfall av klagebehandling 2003-2006

		Uendret	medhold	ugunst	Totalt
2003	Høst	70	20*		90
2004	Vår	98	27	6	131
	Høst	115	39	1	155
2005	Vår	147	26	6	179
	Høst	97	33	3	133
2006	Vår	76	17		168

det er ikke mulig å skille mellom gunst og ugunst i tallene for "medhold" i 2003

Eksamensreglement

Høsten 2005 satte fakultetet ned en komité for å vurdere eget behov for utfyllende regler til gjeldende eksamensreglement. Rett til ny eksamen i undervisningsfritt semester og spørsmålet om forholdet mellom eksamensform og studiekrav var sentrale tema i komiteens arbeid. Det viste seg imidlertid vanskelig å komme frem til enighet om disse spørsmålene, komiteen leverte derfor en delt innstilling. Vårsemesteret 2006 ble dette drøftet videre i instituttlederforum og også på sentralt nivå ved UiB. Drøftingene konkluderte med et klart behov for felles retningslinjer ved allmennfakultetene og vårt fakultet fikk, sammen med Utdanningsavdelingen i oppdrag å utarbeide forslag. Arbeidet er p.t. ikke ferdigstilt.

Karakterfordeling

De nasjonale karakterpanelene, fagrådene og bruk av programsensor er tiltak som kontinuerlig vil overvåke at karakterbruken i de ulike fagområdene benyttes og forstås likt nasjonalt. Instituttens utdanningsmeldinger viser at emnene har C som gjennomsnittskarakter, stryk er vanligvis under 10%. Emner hvor det er individuell oppgaveskriving og veiledning (master- og bacheloroppgave) har høyere karakternivå. I en rapport fra UHR om *Karakterbruk i UH-sektoren*, går det fram at Det samfunnsvitenskapelige fakultet ved Universitetet i Bergen har et vesentlig høyere innslag av karakteren A på hovedfag enn søsterfakultetene i Oslo og Trondheim (henholdsvis 27%, 13% og 18%). På denne bakgrunn framstår fakultetets bruk av ekstern sensor som spesielt viktig for å sikre at karakterkravene blir forstått likt ved ulike læresteder.

Tall for studieåret 2005 viser likevel at karakterfordelingen ved SV-fakultetet totalt er som følger:

Karakterfordeling, hele 2005, Kilde: DBH (SV-totalt: totalt 9332 karaktervedtak).

	A	B	C	D	E
Totalt	11	28,6	33,7	18,8	7,9

Sensorordning

Instituttene har valgt å videreføre ordningen med bruk av ekstern sensor, også på lavere grad, dog etter ulike modeller. Noen institutter bruker både intern og ekstern sensor på alle emner, mens andre bruker ekstern sensor kun på utvalgte sentrale emner eller på tilfeldig utvalgte emner. Felles for alle instituttene er at bruken av ekstern sensor sees på som en viktig del av kvalitetssikringsarbeidet. Bruken av ekstern sensor oppleves også som svært viktig for å oppnå en felles forståelse av bruken av det nye karaktersystemet. Den nye programsensorordningen har et langt videre mandat enn sensur og karakterfordeling, og har derfor så langt ikke resultert i mindre behov for bruk av eksterne sensorer.

Evaluering av program og emne

Kvalitetssikringssystemet ved UiB legger opp til programevaluering og evaluering av en tredel av de emnene det undervises i. Flere av instituttene har likevel tradisjon for å evaluere alle emner hvert semester og har fortsatt med dette. Emneevalueringen innebærer både studentevaluering og evaluering fra faglærere, seminarledere, fagutvalg etc. Studentevalueringene blir hovedsaklig gjennomført ved hjelp av spørreskjema på nett eller papir. Det blir også gjennomført gruppevise studentevalueringer muntlig og skriftlig og det holdes evalueringsmøter med studentene. De fleste emneevalueringene legges inn i UiBs elektroniske mal for emneevalueringer, i andre tilfeller utarbeides egne emnerapporter.

Studieåret 2005/2006 ønsket fakultetet å gjennomføre programevaluering for de tverrfaglige/tilrettelagte studieprogrammene. Fakultetet har mottatt programevaluering for *Påbyggingstudiet i økonomi og administrasjon*, *Profesjonsstudiet i samfunnsøkonomi*, *Bachelorprogrammene Utviklingsstudier og Offentlig organisering og ledelse*. Evaluering av *Bachelorprogram i visuell kultur* er forsinket men vil leveres fakultetet innen 15.september. *Bachelorprogrammet Kommunikasjonsteknologi og nye medium* har skiftet navn og struktur

og er nå omdøpt til *Nye medier* (oppstart høst 2005). Tilsvarende er det integrerte masterprogrammet i IKT nedlagt og erstattet av et bachelorstudie i IKT (oppstart høst 2005). Institutt for informasjons- og medievitenskap, som administrerer disse programmene, har derfor kommet til at det ikke er formålstjenelig å foreta en programevaluering av disse studiene siden de har fungert i ett år i sin nåværende form. Det vil foretas en programevaluering av disse studiene i studieåret 2007/2008 når det første kullet er ferdig.

I programevalueringen av påbyggingsstudiet i økonomi og administrasjon fremheves det at det har vært god gjennomføring på studiet, men dalende søkning (4 søkere ved siste opptak studieåret 2006/2007). Studiet bygger på et fullført 2-årig kandidatstudie i økonomi og administrasjon fra høyskolesystemet. Nedgangen i søkning skyldes sannsynligvis at høyskolene nå har gått over til å tilby 3-årige bachelorprogram. Institutt for økonomi vil derfor vurdere om dette studiet er modent for nedleggelse fra neste studieår.

I følge fakultetets plan for programevaluering i perioden 2004-2008 er det masterprogrammene som skal evalueres kommende studieår. Fakultetet vil i dialog med instituttene vurdere hvordan dette best kan løses med hensyn til det omfattende arbeidet som allerede er i gang på dette feltet.

Erfaringer med programsensorordningen

Det ble besluttet at programsensorordningen skulle starte opp ved SV- fakultetet fra og med høsten 2005. Fakultetsstyret fant det imidlertid nødvendig å be en del av instituttene prøve å fremskaffe forslag til kvinnelige programsensor, på grunn av den skjeve kjønnsfordelingen i gruppen som helhet. Dette forsinket prosessen noe, og oppnevningen fant sted parallelt med tilsetting av nye instituttledere og administrativt støttepersonale. Dette er trolig noe av forklaringen på at oppfølging av ordningen ikke skjedde som forutsatt. I forståelse med instituttlederne fant fakultetsledelsen det derfor nødvendig å forlenge den fastsatte fristen 1. mars for programsensorrapportene til 15. juni. Samtidig ble det etter mønster fra andre fakultet utarbeidet en "sensormappe" med veiledningsdokumenter til hjelp i arbeidet.

Ved slutten av vårsemesteret forelå det programsensorrapporter for samtlige program. Det omfattende materialet viser at ordningen ikke helt har festet seg som en regulær del av virksomheten. Det vide mandatet har ikke uventet resultert i rapporter med noe ulikt fokus. Kvaliteten er også noe varierende. Programsensorene er oppnevnt for en periode på 4 år, og det er å forvente at rapportene fra det første studieåret er preget av at de har måttet gjøre seg kjent med programmenes studieplan, emnesammensetning og karakterfordelinger. De fleste instituttene melder at man fremover vil søke å få integrere programsensorene sterkere i fagmiljøet bla. i arbeid med sensur og klagebehandling. Hyppigere møter med studenter og ansatte er også foreslått i den videre oppfølgingen.

Instituttens utdanningsmeldinger viser av de eksterne rapportene er lest med stor interesse. Rapportenes anbefalinger og foreslåtte tiltak vil bli fulgt opp på interne stabsseminar i høstsemesteret.

Noen programsensorer har løst sensoroppgaven ved å sammenligne studietilbudet fra eget fagmiljø (som instituttene er i konkurransesituasjon med) med programmet de er satt til å 'sensurere'. Muligheten for at det derved kan utvikle seg et utilsiktet konformitetspress kan forsvare større bruk av internasjonale/ nordiske programsensorer.

Fakultetet ser ellers at det ligger en utfordring i håndteringen av det store tilfanget av evalueringsrapporter, både emneevalueringer, programevalueringer og programsensorordning for å unngå dobbeltrapportering. Særlig ordningene med programsensor og programevaluering ser ut til å overlape en god del i mandat, og en justering burde kunne vurderes når en gjennomgår de samlede erfaringene fra disse kvalitetssikringstiltakene.

Tiltak rettet inn mot høyere grad

I møte 07.06.05 gjorde Styret for Det samfunnsvitenskaplige fakultet vedtak om at instituttene skulle gjennomføre en egenevaluering av gjennomstrømningsproblematikken i masterprogrammene. Bakgrunnen for dette var at tiltak i forbindelse med kvalitetsreformen, omleggingen til mastergrad og gjennom prosjektet "Bedre hovedfag" så langt ikke hadde gitt forventete resultater i form av bedre gjennomføringsgrad i masterstudiene.

Vedtaket i fakultetsstyret dannet opptakten til systematisk behandling av disse problemstillingene fra analyse til fastsetting av mål og konkretisering av tiltak. Tiltak for å bedre gjennomstrømning i mastergradsstudiene har vært grundig drøftet i uformelle og formelle organ på alle nivå ved fakultetet i flere omganger frem til siste behandling av saken i fakultetsstyret i juni 2006.

I første fase frem til september 2005 ble datamateriale mht studenttall gjennomgått og kvalitetssikret og det ble rettet oppmerksomhet mot såkalte "flaskehals" i studiet. Alle instituttene gjennomførte egenevaluering og kom så med forslag til tiltak.

På bakgrunn av dette arbeidet vedtok fakultetsstyret i desember en målsetting om at 70 % av studentene skal kunne gjennomføre mastergradsstudiet på normert tid innen vårsemesteret 2008. Det ble videre skissert en rekke studieadministrative, strukturelle og studieplanmessige tiltak. Instituttene ble bedt om å vurdere tiltakslisten og gi en tilbakemelding i april 2006. Instituttene tilbakemeldte i egne rapporter om situasjonen ved eget institutt og hvilke tiltak de anså som tjenelige.

Fakultetsstyret fikk presentert rapportene fra instituttene i møte i juni 2006. De studieadministrative tiltakene i form av registrering av fravær og oppfølging av studentene er kommet godt i gang og vil bli videreført. Instituttene vil i det videre arbeidet sette inn tiltak som går på veiledning og avgrensinger av det faglige omfanget av masteroppgaven i forhold til to semesters normert studietid. Dette gjelder også overfor studenter som allerede er i studiet.

Det ble besluttet at det for alle masterprogrammene blir utarbeidet et veiledningshefte som konkretiserer de faglige forventningene til masteroppgavene (i tillegg til de formelle og tekniske kravene). Veiledningsheftene kan gjerne kombineres med projektkataloger, oversikt over tilrettelagt datamateriale, regulering av veiledningsforholdet og annen relevant informasjon for masteroppgaven. Dette arbeidet skal fullføres innen utgangen av høstsemesteret 2006.

Fakultetsstyret gjorde også vedtak om å arrangere et seminar tidlig i høstsemesteret i september 2006 i form av en idédugnad der de enkelte institutt kan presentere nyttige tiltak med god overføringsverdi for andre.

Alt i alt vurderes tiltakene som nå vil bli iverksatt som relevante også i forhold til funnene i en foreløpig rapport basert på en større spørreundersøkelse om studiesituasjonen for studenter på master- og hovedfag ved UiB. Resultatene fra denne spørreundersøkelsen vil inngå som grunnlagsmateriale i fakultetets videre oppfølging av dette satsingsområdet.

Rammevilkår, undervisningsrom

Fakultetet mangler store nok forelesningssaler til de største førstesemesteremnene og vi må i stor grad benytte oss av auditorier ved andre fakulteter eller Bergen Kino. Kravene om god arealutnyttelse ved UiB gjør at vi også i andre sammenhenger blir tildelt undervisningslokaler utenfor eget nærområde. Instituttene er stort sett fornøyd med standard på brukerstøtte i auditoriene ved SV-fakultetet, og tilbakemelder om noe mer varierende service i andre lokaler. Standardløsninger for hele UiB mht audiovisuelt utstyr og ansvar for renhold, utrustning og drift blir i denne sammenhengen etterlyst.

Fakultetets tidligere IT-seksjon er nå innlemmet i den sentrale IT-avdelingen som ledd i omstillingen av IT-tjenestene og det er utviklet standardkrav til brukerstøtte og servicenivå for hele UiB.

Ombyggingen av UBBSVs lokaler i Tornøebygget har medført økt etterspørsel etter PC-arbeidsplasser for studentene dette studieåret. I samråd med studentenes representanter er en del ordinære lesesalsplasser i Ulrike Pihls hus midlertidig omgjort til PC-arbeidsplasser med det resultat at tilgangen også på vanlige lesesalsplasser i eget nærområde er noe redusert. Det økede presset på lesesalsplassene bekymrer likevel studentene, særlig hvis den midlertidige løsningen viser seg å ta lenger tid enn planlagt. Fakultetet vil legge større vekt på å få kartlagt lesesalssituasjonen ved å innlemme dette som en del av studentevalueringene på emnenivå.

I ombygingsperioden holder UBBSV til i trange, midlertidige lokaler. Fakultetet vil likevel få et langt bedre bibliotektilbud når ombyggingen er ferdig. Opprettelsen av et læringscenter i fakultetsbiblioteket vil uten tvil heve læringsmiljøet for studentene og legge forholdene bedre til rette for faglig undervisningssamarbeid mellom fakultetsbiblioteket og instituttmiljøene.

Studentevalueringer viser også at studentene klager på dårlig luft og slitte lokaler i Ulrike Pihls hus. Det foreligger nå planer for snarlig oppgradering av disse lokalene. Drifts- og Eiendomsavdelingen har vært på befaring i undervisningslokalene i 0.etasje i Lauritz Meltzers hus, der de praktiske film- og tv-fagene holder til. Det er konstatert at ventilasjonsanlegget her er underdimensjonert i forhold til bruken og det er planlagt tiltak for å utbedre dette.

I fjorårets utdanningsmelding ble det påpekt at den økte bruken av seminarundervisning som følge av kvalitetsreformen også har ført til behov for opprusting av mindre undervisningsrom/grupperom. Fakultetet har gjennomført en oppgradering av seminarrommene slik at de i tillegg til tavle og overhead nå er utstyrt med AV-utstyr. Med installasjon av AV-utstyr dukker det opp behov for sikring av disse rommene. Oppgraderingen har dermed medført at det er færre tilgjengelige rom til studentenes frie benyttelse utenom organisert seminarundervisning.

Samlet vurdering

Status i kvalitetsarbeidet samt vurdering av læringsmiljøet

I følge fakultetets strategiske plan skal emner og studieprogrammer som tilbys ved Det samfunnsvitenskapelige fakultetet kvalitetssikres jevnlig gjennom emneevaluering, programsensor og programevaluering, og andre tiltak i henhold til *Handbok for kvalitetssikring av universitetsstudia*. Det er et strategisk siktemål at fakultetet skal ha et studietilbud som over tid gir gode evalueringer og tilfredse studenter som oppfatter studiene som faglig utfordrende. Fakultetet oppfatter dette stort sett som oppfylt.

Studieåret 2005/2006 ble første del av programsensorordningen satt ut i livet, i tråd med UiBs tidsplan for dette. Fakultetet planlegger denne type kvalitetssikringstiltak i dialog med instituttene, som på sin side gjennomfører emne- og programevalueringer og holder kontakt med programsensor. Oppfølging av tiltak gjennomføres på instituttnivå og rapporteres til fakultetet i utdanningsmeldinger, egevalueringer og i studieplanendringer. Ved innførselen av den nye organisasjonsstrukturen og da spesielt instituttlederforum, er det større anledning for erfaringsutveksling og løpende drøftinger også mellom instituttene. Med fakultetets målsetting om 70% gjennomføring på masterprogrammene er dette et tema som fortsatt krever oppmerksomhet og oppfølging i tiden fremover.

Fakultetets strategiske plan peker på at studentekspedisjoner, studieveiledningstjenester, brukerstøttetjenester og andre tjenester til studenter skal kvalitetssikres og evalueres, og skal inkludere brukerevaluering og tilfredshetsundersøkelser. Oppmerksomheten har så langt vært viet kvalitetssikring av studier, gjennom emneevalueringer, programsensurordningen og programevalueringer. Fakultetet vil i tråd med strategisk plan utarbeide en plan for når og hvordan evaluering av støttetjenestene skal utføres.

Fakultetets studenter har det siste året vist stor tålmodighet i forhold til de utbedringer som foretas og som fremdeles må foretas i fakultetets bygningsmasse. Færre lesesaler på U.Pihls hus dette studieåret samt mangelen på egnet lokale for fakultetsbiblioteket i ombyggingsfasen vil begge munne ut i bedre forhold fra neste studieår; fakultetet får eget læringssenter og U.Pihls hus vil pusses opp.

Det arbeides kontinuerlig med å få til et mest mulig helhetlig førstesemestertilbud innenfor studieprogrammene ved fakultetet, da dette er det første viktige møtet med fakultetet og fagene. Det første semesteret bør i størst mulig grad inspirere til videre studier og legge grunnlaget for samhold og kullfølelse blant de nye studentene. Høsten 2006 vil nye studenter derfor i større grad plasseres i seminargruppeundervisning etter programtilhørighet på de enkelte studieprogrammenes førstesemestremener. Erfaringene med dette vil kunne belyses i neste års utdanningsmelding.

Utvikling av fakultetets intranettsider har vært et satsingsområde dette studieåret, her blir det kontinuerlig lagt ut både faglige og administrative ressurser knyttet til kvalitetssikringsarbeidet.

Vurdering av studie- og fagtilbudet

Det samfunnsvitenskapelige fakultet ønsker å opprettholde et bredt disiplinbasert tilbud av studieprogrammer, supplert med spesialiserte studieprogrammer der fakultetet har særlig

styrke og komparative fortrinn. Tematiske studieprogrammer, herunder fler- og tverrfaglige programmer, er forankret i disiplinære emner og baserer seg derfor på stor grad av flerbruk av emner. Alle studieprogrammer ved Det samfunnsvitenskapelige fakultet er forskningsbaserte gjennom at undervisningen tilbys av aktive forskere.

Fakultetet ønsker å styrke modellen der studentene møter studieprogrammer og fagtradisjonen i sitt første semester ved universitetet. Gjennom programbaserte introduksjonskurs får studenten fra første dag kontakt med faget og med sine medstudenter i programmet.